

Віталіна Мудрик

Науковий керівник: к.е.н., доцент Дутова Н.В.

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ

Інтелектуальний капітал – один із найважливіших ресурсів підприємств, який сприяє для їхнього ефективного функціонування. Для забезпечення конкурентоспроможності, майже кожне підприємство активно застосовує інтелектуальні ресурси. Проте питання щодо формування та оцінки інтелектуального капіталу у вітчизняній, та зарубіжній економічній науці не були достатньо опрацьовані. Так як інтелектуальний капітал є комплексною системою взаємодіючих елементів, кожний з яких має ключове значення в його функціонуванні, то невизначеність економічної сутності інтелектуального капіталу негативно впливає на рівень використання підприємствами інтелектуальних ресурсів, тим самим обумовлює недостатню ефективність цього процесу.

Дослідженням поняття «інтелектуальний капітал» приділяли увагу зарубіжні науковці Дж. Гелбрейт, Л. Едвінсон, М. Мелоун, Т. Стюарт. Серед вітчизняних вчених особливої уваги заслуговують наукові розробки І. Журавльової, С. Ілляшенко, О. Кендюхова, А. Чухно. Однак сучасні виклики щодо імплементації МСФЗ в національну практику потребують додаткових досліджень, виявлення та подолання проблем обліку та оцінки інтелектуального капіталу.

Метою дослідження є визначення проблем обліку та оцінки інтелектуального капіталу, пошук напрямків вирішення.

Пошук механізмів залучення перспективного ресурсу у вигляді знань, інформації, інтелектуального потенціалу потребує створення умов інноваційного розвитку економіки. Так як основою людського капіталу є інтелектуальна власність, то саме у формі інтелектуального продукту здійснюється виділення людського капіталу як суспільного явища.

У сфері бухгалтерського обліку щодо оцінки складу інтелектуального капіталу, в тому числі людського, поки не існує єдиної методики, що дозволяла б надійно, об'єктивно та якісно їх оцінювати, адже досі не сформовано чітких критеріїв щодо цього питання, наявні ж методики лише доволі приблизно відтворюють вартість таких абстрактних активів. Натомість суб'єктивність й певні обмеження, що витікають з цього, не сприяють вимірюванню інтелектуального багатства, й зокрема, такого стратегічного ресурсу наукомістких підприємств, яким є людський капітал.

Для оцінки інтелектуального капіталу використовуються прямий (витратний) метод (відповідно до кошторису) та експертний метод.

Витратний метод оцінки вартості інтелектуального капіталу передбачає, що потенційний покупець, володіє відповідною інформацією (кошторисом витрат) про предмет купівлі та не витратить за нього більше, чим вартість іншого об'єкта в складі нематеріальних активів тієї же корисності. Метод передбачає визначення затрат на відтворення початкової вартості об'єктів інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів підприємства з урахуванням його наступних вдосконалень або заміни з визначенням режимів амортизації на період подальшого використання з метою встановлення його реальної вартості.

Експертний (ринковий) метод оцінки вартості інтелектуального капіталу передбачає використання методу порівняльних продаж, тобто у прямому порівнянні оцінюваного об'єкта з іншим, аналогічним по якості, призначенню і корисності, який був проданий на аналогічному ринку [1].

Людський капітал втілений у працівниках компанії у вигляді досвіду, знань, навичок, здібностей до нововведень, а також у загальній культурі, філософії фірми, її внутрішніх

цінностях, застосованих до виконання поточних завдань. Він не може бути власністю компанії, тому людський капітал не може належати не тільки власним засобам фірми, а й взагалі його не можна розглядати як одну зі статей її активів і внаслідок цього його не можна традиційно оцінювати. Роль людського капіталу, як складової інтелектуального капіталу, зростає, так як нові ідеї, створенні людським капіталом, стимулюють економічне зростання і збільшення національного багатства.

МСБО 38 «Нематеріальні активи» декларує, що суб'єкт господарювання може мати групу кваліфікованих працівників і бути здатним визначити зростаючу кваліфікацію працівників, що спричинить майбутні економічні вигоди від навчання. Суб'єкт господарювання може також очікувати, що персонал продовжуватиме надавати йому свою кваліфікацію. Проте, як правило, суб'єкт господарювання не має достатнього контролю над очікуваними майбутніми економічними вигодами, отримуваними від групи кваліфікованих працівників і від навчання, щоб вважати ці об'єкти такими, що відповідають визначенню нематеріального активу. З тієї ж причини малоймовірно, що певне управління чи технічний талант відповідають визначенню нематеріального активу, крім випадків, коли їх використання та отримання очікуваних майбутніх економічних вигід захищені юридичними правами та якщо вони при цьому відповідають іншим складникам визначення [2].

Висновки. Інтелектуальний капітал є рушійною силою розвитку економіки в сучасних умовах. З огляду на сутність, складові та функції зазначеного капіталу, а особливо людський капітал, має надзвичайно велику значущість для функціонування будь-якого підприємства чи організації. Такий ресурс дає змогу фірмі зміцнити свої конкурентні позиції, отримати додаткові вигоди у господарській діяльності, а також сприяти інноваційному розвитку. Саме тому, дослідження специфіки інтелектуального капіталу, його практики, оцінки і проблематики потребують подальших наукових розробок.

Список використаних джерел

1. Ковтуненко К. В. Сутність та роль інтелектуального капіталу. Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса. 2013 р. URL: <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/4873/c.%2058.pdf?sequence=1> (дата звернення: 02.04.2019).

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 (МСБО 38) Нематеріальні активи URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/929_050 (дата звернення: 02.04.2019).